WIKIPEDIA

Afrikandu valoda

Vikipēdijas lapa

Afrikandu valoda[1] (*afrikaans*), saukta arī par **afrikaneru valodu**, **afrikānsu**, **būru valodu** (no nīderlandiešu: *boer* — 'zemnieks'), **Kāpas holandiešu valodu**, ir rietumģermāņu valoda, viena no Dienvidāfrikas Republikas valsts valodām. Afrikandu valodā runā vairāk nekā 6 000 000 cilvēku Dienvidāfrikā, Namībijā, ASV, Lielbritānijā, Austrālijā, Zimbabvē, Botsvanā, Vācijā, Lesoto, Svatini un citās valstīs. Tā ir dzimtā valoda 76% Dienvidāfrikas «krāsaino» un 61% baltādaino iedzīvotāju (galvenokārt afrikaneriem).

Afrikandu valoda *Afrikaans*	
Valodu lieto:	Dienvidāfrika Namībija
Reģions:	Dienvidu Āfrika
Pratēju skaits:	apm. 6,44 miljoni (sadzīves valoda) 6,75 miljoni (otrā vai trešā valoda) 12—16 miljoni (valodas pamatzināšanas).
Valodu saime:	Indoeiropiešu Ģermāņu Rietumģermāņu Lejasfranku **Afrikandu valoda**
Rakstība:	Latīņu alfabēts (afrikandu ortogrāfija)
Oficiālais statuss	
Oficiālā valoda:	Dienvidāfrika
Regulators:	Die Taalkommissie (Dienvidāfrikas Zinātņu un mākslas akadēmijas Valodu komisija)
Valodas kodi	
ISO 639-1:	`af`
ISO 639-2:	`afr`
ISO 639-3:	`afr (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=afr)`

Piezīme: Šī lapa var saturēt IPA fonētiskās rakstzīmes unikodā. Bez pilnīga renderēšanas atbalsta vajadzīgo simbolu vietā var redzēt jautājuma zīmes, kastes vai citus simbolus.

Afrikandu valoda cēlusies pamatā no holandiešu (nīderlandiešu) valodas sintēzē ar franču, angļu, vācu, arī malajiešu un āfrikāņu valodām. Afrikandu valodai ir vienkāršota gramatiskā uzbūve. Afrikandu valodā lietvārdiem nav dzimšu, nav locījumu. Darbības vārdiem nav konjugāciju. Darbības izteiksmei tiek lietoti tikai trīs laiki: viens tagadnē, viens pagātnē un viens nākotnē.

Afrikandu valoda sāka veidoties 17. gadsimtā, kad Nīderlandes Austrumindijas kompānija sāka kolonizēt teritoriju Āfrikas galējos dienvidos pie Labās Cerības raga (holandiešu *Kaap van Goede Hoop*), kuru nosauca par Kāpas koloniju (*Kaapkolonie*). Kāpas kolonijā ieradās kolonisti ne vien no Holandes, bet arī no tās kaimiņzemēm, tādēļ radās jauns holandiešu valodas dialekts. Pirmie laikraksti afrikandu valodā tika izdoti Lielās būru pārceļošanas laikā 19. gadsimta pirmajā pusē. No 1925. gada afrikandu valoda kļuva par Dienvidāfrikas Savienības un bijušās Vācu Dienvidrietumu Āfrikas (tagadējās Namībijas) valsts valodu (nomainot nīderlandiešu valodu) līdzās angļu valodai.

Afrikandu valodas grafēmas

Grafēma	IPA	Piemēri
a	/ɐ/	*appel* ('ābols')
aa	/ɑː/	*aap* ('pērtiķis')
aai	/ɑːi/	*draai* ('pagrieziens')
ai	/aj/	*baie* ('daudz')
b	/b/	*boom* ('koks')
c	/s/, /k/	(atrodams galvenokārt aizguvumos; agrāk izrunāja pirms 'e', 'i' vai 'y'; parādās daudzksaitļa formā -ici, kā daudzskaitļa forma *medikus* (mediķis), *medici*)
ch	/ʃ/, /x/, /k/	*chirurg* ('ķirurgs'; /ʃ/, parasti 'sj' tiek lietots), *chemie* ('ķīmija'; /x/), *chitien* ('hitīns'; /k/). Atrodams tikai aizguvumos un īpašvārdos
d	/d/	*dae* ('dienas'), *dag* ('diena')
dj	/d͡ʒ/	*djati* ('tīkkoks') (izmanto pierakstot aizguvumus)
e	/ɛ/, /eə/, /ə/	*bed* (/ɛ/), *ete* (/eə/), *se* (/ə/)
ê	/eː/	*sê* ('sacīt')
ê	/ɛː/	*nê?* ('jā?' vai 'labi?')
ë	/ə/	*oë* ('acis')
ee	/eə/	*weet* ('zināt'), *eet* ('ēst'), *een* ('viens')
eeu	/iu/	*sneeu* ('sniegs'), *eeu*, ('gadsimts')
ei	/ɛi/	*Mei* ('maijs")
eu	/eø/	*seun* ('dēls')
f	/f/	*fiets* ('divritenis')
g	/x/	*goed* ('labs'), *geel* ('dzeltens')
gh	/g/	*gholf* ('golfs'), atrodams tikai aizguvumos
h	/ɦ/	*hael* ('svēts'), *hond* ('suns')
i	/i/	*kind* ('bērns') *ink* ('tinte')
ie	/i/	*iets* ('kaut kas')
j	/j/	*jonk* ('jaunietis')
k	/k/	*kat* ('kaķis'), *kan* ('varēt')
l	/l/	*lag* ('smiekli')
m	/m/	*man* ('cilvēks')
n	/n/	*nael* ('nagla')
ng	/ŋ/	*sing* ('dziedāt')
o	/ɔ/	*op* ('uz' vai 'augšā')
ô	/ɔː/	*môre* ('rītdiena')
oe	/u/	*boek* ('grāmata'), *koel* ('vēss')
oei	/ui/	*koei* ('govs')
oi	/oj/	*mooi* ('skaists') dažreiz raksta 'oy' aizguvumos un uzvārdos
oo	/oə/	*oor* ('auss')
ooi	/ɔːi/	*nooi* ('maza meitene')
ou	/ɵu/	*oupa* ('vectēvs')
p	/p/	*pers* ('violets')
q	/k/	(atrodams tikai aizguvumos)
r	/r/	*rooi* ('sarkans')
s	/s/	*ses* ('seši')
sj	/ʃ/	*sjaal* ('lakats')
t	/t/	*tafel* ('galds')

tj	/tʃ/, /k/	
u	/œ/	*kus* ('krasts')
û	/œː/	*brûe* ('bridges')
ui	/œj/	*uit* ('ārā')
uu	/y/	*uur* ('stunda')
v	/f/	*vis* ('zivs'), *vir* ('priekš')
w	/v/	*water* ('ūdens')
x	/ks/	*xifoïed* ('zobenveidīgs')
y	/ɛi/	*byt* ('dzēliens')
z	/z/	*Zoeloe* ('zulu'). atrodams tikai onomatopejās un aizguvumos

Atsauces

1. Valsts valodas centrs. «Par pasaules valodu un valodu grupu nosaukumiem latviešu valodā» (https://web.archive.org/web/20190831192735/https://www.vestnesis.lv/ta/id/140080). Latvijas Vēstnesis, 2006. gada 10. jūlijs. Arhivēts no oriģināla (https://www.vestnesis.lv/ta/id/140080), laiks: 2019. gada 31. augustā. Skatīts: 2006. gada 11. septembrī.

Šis ar valodniecību saistītais raksts ir nepilnīgs. Jūs varat dot savu ieguldījumu Vikipēdijā, papildinot to (https://lv.wikipedia.org/w/index.php?title=Afrikandu_valoda&action=edit).

Afrikandu valodas Vikipēdija, brīvā enciklopēdija

Saturs iegūts no "https://lv.wikipedia.org/w/index.php?title=Afrikandu_valoda&oldid=3223909"

Šī lapa pēdējoreiz labota: 2020. gada 26. maijs plkst. 20.56.

Teksts ir pieejams saskaņā ar Creative Commons Attribution/Share-Alike licenci; var pastāvēt papildu ierobežojumi. Plašākai informācijai skatīt lietošanas noteikumus.